

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО ФУТБОЛУ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД (1944-1960 рр.)

Ігор ЯКИМИШИН

*Львівська національна академія ветеринарної медицини
імені С.З. Гжицького*

Мета дослідження. Дослідити історичні аспекти розвитку західноукраїнського футболу в післявоєнний період (1944 – 1960 рр.).

Завдання дослідження. Виявити та чітко окреслити умови, дати, події, факти, що стосуються становлення і досягнень західноукраїнського футболу в післявоєнний період (1944 – 1960 рр.).

Методи дослідження: метод теоретичного аналізу та узагальнення даних науково-методичної літератури і офіційних документів, методи соціологічного дослідження, метод узагальнення.

Зміна влади зламала звичну структуру змагань. Замість команд, що існували на той момент, прийшли інші з незвичними назвами: “Спартак”, “Динамо” та інші.

Відновлювали свою роботу і фізкультурно-спортивні організації, тобто міські, районні та обласні комітети фізкультури і спорту, а також ради добровільних спортивних товариств відповідних рівнів. Всі вони активно включились в роботу по розвитку масової фізичної культури і спорту, особливо футболу.

Слід зазначити, що соціально-політичні зміни в Західних областях України на початку радянського періоду дали позитивний поштовх у спорті, зокрема, у футболі. Активно велось будівництво нових спортивних майданчиків, стадіонів, що сприяло розвитку масового футболу і підвищенню спортивного рівня команд.

Ключові слова: історико-соціальні аспекти, спортивні клуби, патріотичні сили, національні команди, післявоєнний період.

Постановка проблеми. Полягає в вивченні соціально-економічних, культурних та політичних умов становлення і досягнень західноукраїнського футболу за період з 1944 по 1960 рр. в кожній області зокрема, а також вплив історико-соціальних умов та структурні особливості розвитку і функціонування клубів і команд областей Західної України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В процесі проведення досліджень архівних матеріалів та інших публікацій, проведення бесід з очевидцями та учасниками подій, вивченні особливостей історико-соціальних аспектів різних областей Західної України були виявлені і чітко визначені умови, дати, події, факти, що стосуються становлення і досягнень західноукраїнського футболу. Було приділено відповідну увагу не тільки клубам і командам, які представляли кожен область в різних змаганнях на зонально-державному та міжнародному рівнях, а і досягнення популярних команд, які брали участь в змаганнях на обласному (місцевому) рівні [1; 2; 3; 4; 6].

Наше дослідження ґрунтується на комплексному підході у вивченні літературних джерел: спеціальної літератури щодо розвитку західноукраїнського спорту, зокрема футболу, архівних матеріалів, спогадів учасників і очевидців змагань, матеріалів інтерв'ювання керівників відповідних організацій та документів [1; 5; 6].

Дослідження проводилось при взаємодії таких напрямків сучасної науки: історії фізичної культури та спорту, теорії і методики фізичного виховання, соціології, філософії. Використовувалися хронологічний та проблемний підходи у викладенні матеріалів [5; 6].

Мета дослідження. Дослідити історичні аспекти розвитку західноукраїнського футболу в післявоєнний період (1944 – 1960 рр.).

Завдання дослідження. Виявити та чітко окреслити умови, дати, події, факти, що стосуються становлення і досягнень західноукраїнського футболу в післявоєнний період (1944 – 1960 рр.).

Методи дослідження: метод теоретичного аналізу та узагальнення даних науково-методичної літератури і офіційних документів, методи соціологічного дослідження, метод узагальнення.

Результати дослідження та їх обговорення. У вересні 1939 року, саме перед стартом нового футбольного сезону, на Прикарпаття прийшли радянські війська. Зміна влади зламала і звичну структуру змагань. Замість команд, що існували на той момент, прийшли інші з незвичними назвами: “Спартак”, “Динамо” та інші.

Воєнні дії, проведені Червоною Армією в 1944 році, призвели до відступу німецьких військ і до відновлення радянської влади в Західних областях України.

Негайно почали відновлювати свою діяльність і владні структури, які були евакуйовані у зв'язку з окупацією. Відновлювали свою роботу і фізкультурно-спортивні організації, тобто міські, районні та обласні комітети фізкультури і спорту, а також ради добровільних спортивних товариств відповідних рівнів. Всі вони активно включились в роботу по розвитку масової фізичної культури і спорту, особливо футболу.

На відміну від існуючих за часів Австро-Угорської імперії та Польщі особливостей, де спортивні організації та клуби створювались за національними та виробничими ознаками, в умовах радянського володарювання спортивні товариства створювались за принципом профспілково-виробничої приналежності робітників, службовців, учнівської, студентської молоді та працівників села. Було створено такі спортивні товариства: ”Спартак”, “Динамо”, “Наука”, “Буревісник”, “Харчовик”, “Урожай”, “Трудові резерви” та інші, які культивували та розвивали і футбол. Фінансування спортивних товариств здійснювалось за рахунок профспілкових і державних коштів [1; 6].

У Львові ще до кінця 1944 року було створено дві команди з назвами “Спартак” та “Динамо”. Послаблення гри провідних команд всього Західного регіону України, крім Закарпаття, відбулося з причини введення в дію в 1947 році так званої операції “Вісла”, тобто масове переселення українців з Польщі і поляків з України до Польщі. Серед репатріантів були і відомі футболісти, виїзд яких негативно відбився на спортивних результатах команд, які представляли західний регіон на всесоюзній та республіканській арені [1].

Серед українців, що переселились в Україну, був і відомий улюбленець вболівальників м. Львова, талановитий гравець М. Турко, який в роки другої світової війни був гравцем віденського “Рапиду”. Варто нагадати, що львівський “Спартак” за три роки у всесоюзних змаганнях зарекомендував себе як колектив, який з кожним роком підвищував рівень своєї гри і посідав позиції лідера серед українських команд другої ліги.

В місті Дрогобич у перші повоєнні роки провідним клубом був “Спартак”, який брав участь у першості України серед колективів фізкультури.

Розвиток закарпатського футболу радянського періоду бере свій початок з 1945 року. Вже 31 травня було створено комітет фізкультури та спорту при НРЗУ (Народна Рада Закарпатської України) і проведено перший чемпіонат, в якому взяло участь 10 команд [4].

У червні 1945 року було створено збірну команду, яка репрезентувала закарпатський футбол на першій післявоєнній спартакіаді України. Зокрема, М. Урам – чемпіон спартакіади України 1945 року, в кінці 40-вих років грав в італійських клубах “Луккеза” та “Спеція” [4].

В 1946 році команда “Спартак” Ужгород стала першим післявоєнним чемпіоном України. Цей почесний титул вона виборювала ще двічі (у 1950 та 1958 роках). В місті Мукачеві в 1948 році створюється команда “Динамо”. Багато вихованців цього колективу виступали в провідних клубах Радянського Союзу [4].

З встановленням на Івано-Франківщині радянської влади змінилась і структура проведення змагань. Чемпіонат в ту пору проводився за принципом осінь - весна.

Команда “Спартак” м. Івано-Франківськ в першості України виступає серед колективів фізкультури з 1949 року. В 1954 році стає переможцем зони і учасником фінального турніру, в якому фінішувала лише другою, а вже в наступному 1955 році здобуває титул чемпіона України, стає переможцем перехідних ігор і здобуває путівку в клас “Б” [1;6].

В 1957 році “Спартак” посідає перше місце в своїй зоні, а в фіналі переможців зон, який проходив у Ташкенті, посідає друге місце, поступившись першим місцем “Адміралтейцю” з міста Ленінграда, який здобув путівку до вищої ліги. Звичайно, допустити команду маловідомого міста у компанію клубів Києва, Москви, Тбілісі, Ленінграда федерація футболу СРСР просто не могла.

Від чернівецької області в змаганнях брали участь такі команди: ”Спартак”, яка виступала в західній українській зоні в першості СРСР; “Динамо” в 1949 році бере участь в чемпіонаті СРСР в другій групі української зони; “Буревісник” в 1956 році бере участь в чемпіонаті України; в 1958 році беруть участь дві чернівецькі команди “Авангард” та “Динамо”. В наступному 1959 році в чемпіонаті України знову виступають дві команди: ”Авангард” та “Машинобудівник” [3].

Команди Тернополя брали участь в чемпіонаті під різними назвами: з 1952 року по 1956 рік “Динамо”, в 1959 році “Авангард” / ”Цукровик” [2].

В 1948 році луцьке “Динамо” вдало виступило в розигранні кубка України і стало переможцем кубка. На зміну динамівцям прийшли офіцери при будинку офіцерів, які створили власну футбольну команду. Окрім луцької команди наприкінці 50-тих на республіканській арені грають ново-волинський “Шахтар” і команда Володимир-Волинського.

В 1946 році відбувся дебют Рівненської команди “Локомотив” в першості СРСР. В наступні роки рівненський футбол в першості УРСР був представлений тільки серед команд колективів фізкультури командами “Локомотив”, “Динамо”, “Колгоспник”, які в 1948, 1956 та 1957 роках ставали переможцями своїх зон і вдало виступали в фінальних турнірах. Сезон 1958 року особливо пам’ятний в історії рівненського футболу. Саме тоді “Колгоспнику” було надано право виступати в першості СРСР серед команд майстрів класу “Б”.

Висновок

Слід зазначити, що соціально-політичні зміни в Західних областях України на початку радянського періоду дали позитивний поштовх у спорті і зокрема у футболі. Активно велось будівництво нових спортивних майданчиків, стадіонів, що сприяло розвитку масового футболу.

Література

1. Соломонко В.В., Соломонко О.В., Молнар М.В., Щербей М.М. Нариси з історії західно-українського футболу. – Ужгород, 2003. – 146 с.
2. Легкий Левко Футбол Тернополя. – Тернопіль, 2002. – 169 с.
3. Коржєвський В.Н., Степанчук В.В. Летопись буковинского футбола (1902-1992 гг.). – 102 с.
4. Федак В.В. Закарпаття у спортивному вимірі. – Ужгород, 1994 р. – 149 с.
5. Євген Попов Футбольна карта України. – випуск 1. Львів 1894-1939 рр. – Львів, 1997. – 47 с.
6. Вацеба О. Нариси з історії західноукраїнського спортивного руху. – Львів, 1996. – 264 с.

ИСТОРИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАЗВИТИЯ ЗАПАДНОУКРАИНСКОГО ФУТБОЛА В ПОСЛЕВОЕННЫЙ ПЕРИОД (1944-1960 гг.)

Ігорь ЯКИМИШИН

*Львовская национальная академия ветеринарной медицины
имени С.З. Гжицкого*

Цель исследования. Исследовать исторические аспекты развития западноукраинского футбола в послевоенный период (1944 – 1960 гг.).

Задания исследования. Найти и четко определить условия, даты, события, факты, которые касаются становления и достижений западноукраинского футбола в послевоенный период (1944 – 1960 гг.).

Методы исследования: метод теоретического анализа и обобщения данных научно-методической литературы и официальных документов, методы социологического исследования.

Смена власти сломала привычную структуру соревнований. Вместо команд, которые существовали на тот момент, пришли другие, с необычными названиями: "Спартак", "Динамо" и другие.

Восстанавливали работу и физкультурно-спортивные общества, то есть городские, районные и областные комитеты физической культуры и спорта, а также советов спортивных добровольных обществ соответственных уровней. Все они активно включились в работу по развитию массовой физической культуры и спорта, особенно футбола.

Следует отметить, что социально-политические изменения в Западных областях Украины в начале советского периода дали положительный толчок в спорте и, в частности, в футболе. Активно велось строительство спортивных площадок, стадионов, что содействовало развитию массового футбола и повышению спортивного уровня команд.

Ключевые слова: историко-социологические аспекты, спортивные клубы, патриотические силы, национальные команды, послевоенный период.

HISTORICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF WESTERN UKRAINIAN FOOTBALL DURING POST WAR TIME (1944-1960).

Igor YAKYMYSHYN

Lviv National Academy of Veterinary Medicine named after S.Z. Gzhytskyj

The aim of the research. During investigation of archival materials and other publications, study of peculiarities of historical and social aspects in different regions of Western Ukraine there will be revealed and clearly defined conditions, dates, events, facts closely connected with formation and achievements of Western Ukrainian football.

Methods of the research. The following methods of investigation. were used in the process of studying: method of theoretical analysis and generalization of scientific facts and official documents, methods of sociological studies.

Changes in power have broken the usual structure of competition. Instead of existing teams appeared new ones with strange names: "Spartak", "Dynamo" and other. Physical training organizations renewed their work i.e. city, regional and zone committees of physical training and sport and also councils of voluntary sports societies of appropriate levels.

All of them took an active part in the development of physical training and sports especially football.

It should be mentioned that social and political changes in Western Ukraine at the beginning of soviet period gave positive impulse in sports, football in particular.

A lot of new stadiums, sports grounds were built and this favoured the development of mass football and raising of sports level of the teams.

Key words: historical – social aspects, sports clubs, patriotic forces, national football teams, post – war time (period).